

Ekonomický pohled na transakce

Zpracoval: Michal Janovec

4. Seminář

Ekonomické základy práva

Ekonomie v právní praxi

- Ekonomie a její pojmy se vyskytují
 - Ve veřejném právu (rozpočtové, daňové a bilanční právo)
 - V soukromém právu (zejména občanské/obchodní, pracovní právo)

Ekonomie v soukromém právu

- Spotřebitel a podnikatel

- SPOTŘEBITEL:

- Maximalizace užitku za stanovených finančního omezení

- Minimalizace finančních požadavků za dosažení stanoveného užitku

- PODNIKATEL / FIRMA:

- Maximalizace ekonomického zisku (tj. $MR = MC$)

Ekonomické kategorie běžně užívané v soukromém právu?

- Statky = Goods
- Zboží, služby - speciální - finanční služby
- Příjem x výdaj, výnos x náklad

- Pohledávka x závazek x dluh ze závazku
- Splnění závazku x zánik pohledávky

- Aktivum x pasivum

Ekonomické kategorie běžně užívané v soukromém právu

- ⑩ ■ = výrobní faktory a příklady odměn za ně (např. v teoriích Marxe)
 - Práce: Mzda / plat / odměna...
 - Kapitál: Úrok / dividenda / podíl na zisku / úrok / úroková prémie / odměna za riziko...
 - Půda: Renta / nájemné...
- Domácnosti / jednotlivci - nabízejí práci jako výrobní faktor, který poptávají zaměstnavatelé, zaměstnanci
 - = domácnosti získávají mzdu = odměnu za výrobní

Ekonomické kategorie běžně užívané v soukromém právu

- Vlastníci kapitálu získávají úroky - ekonomicky je úrok nákladem podnikatele za výrobní faktor kapitál. Zároveň je úrok příjmem držitele kapitálu.
- Úrok nerovná se zisk!
- Vlastníci půdy jako výrobního faktoru získávají rentu.
- Za jednotku výrobního faktoru jeho držitel získává transferový výdělek (náklady výrobního faktoru) a ekonomickou rentu.
- Peníze...

Peníze v současném finančním systému

- Dluh tvoří od roku 1971 základ současného peněžního systému.
- Většina peněz v ekonomice jsou takzvaně nekryté (fiat currency), tedy neexistuje k nim žádné krytí zlatem ani žádný reálný základ.
- Peníze jsou tedy postaveny na důvěře k nim (Evropská centrální banka), na „společenské smlouvě“ ohledně nich a na zákonem vynucovaném oběhu (tzv. nucený oběh).

Úvěr / dluh

- Smlouvou o úvěru, smlouvou o půjčce nebo smlouvou o leasingu jsme se zavázali splatit nově vytvořený dluh (z právního pohledu NOZ závazek a dluh = povinnosti, které ze závazku plynou).
- Ke splacení úvěru je nutno zaplatit:
 1. Jistinu (principal),
 2. Úroky (interest),
 3. „Poplatky“ navíc (za vedení úvěrového účtu - v současnosti judikatura o protiprávnosti, za výpisy z účtu..., za rezervaci úvěrového rámce, za pojištění splátek...).

■ Úrok = zisk z kapitálu

Úvěr a jeho subjekty

- Pohled dlužníka (v ekonomické teorii spíše firma, v praxi i domácnost)
 - Úvěr = zdroj financování, povinnost splatit úvěr
- Pohled držitele kapitálu (domácnost, banka, spořitelní a úvěrní družstvo, stát)
 - spořitelní a úvěrní družstvo, stát)
 - Úvěr = zdroj příjmů ve formě úroku z vlastního vkladu / jiných aktiv (!)
- Pohled finančního zprostředkovatele - banky, spořitelního a úvěrního družstva
 - Úvěr = zdroj zisku ve formě úroku z úvěru (od něj se odečte úrok zaplacený vlastníkovi kapitálu)

Užitková funkce dlužníka a věřitele

- Dlužník a věřitel mají odlišnou užitkovou funkci současného užitku x budoucího spotřeby
 - dlužník preferuje současnou spotřebu, zaměňuje zmenšenou budoucí spotřebu za zvýšenou současnou spotřebu,
 - věřitel preferuje budoucí spotřebu, zaměňuje zmenšenou současnou spotřebu za zvýšenou budoucí spotřebu.

Cena versus hodnota

- Cena = výše peněžní úhrady zaplacené na trhu za zboží / službu
- Cena = také peněžní vyjádření hodnoty zboží / služby (lze říci tržní hodnota podle zákona o oceňování)
- Cena NENÍ hodnota
- Hodnota = subjektivní vlastnost zboží / služby (!)
 - vnitřní hodnota („intrinsic value“)
 - čistá současná hodnota
 - Užitná hodnota

Úrok v praxi

- Úroky vznikají v souvislosti se závazky
- (typicky zápůjčka, úvěr)

- Vyjádření hodnoty peněz nebo sankce za neplnění závazků

Druhy úroků

- Smluvní x Zákonný
 - Běžný
 - Z prodlení Z prodlení
- Pouze u peněžitých dluhů, v ČR nařízení vlády č. 351/2013

Smluvní úrok je dohodnut dopředu

Úrok z prodlení může být dohodnutý, avšak pokud není, použije se nařízení vlády viz výše.

Úrok z prodlení

- Úrok z prodlení je majetkovou sankcí za prodlení dlužníka s plněním jeho peněžitého dluhu. (charakter sankční, nikoliv šikanózní)
- Úrok z prodlení vyjadřuje cenu za neoprávněné užívání jistiny, tedy ušlý zisk, který by věřitel získal, kdyby tyto finanční prostředky měl a investoval je.
- povinnost platit úroky z prodlení vyplývá ze zákona jako důsledek prodlení se splněním zápůjčky
- Lze požadovat i u bezúročné zápůjčky

Smluvní úrok

- Smluvené úroky představují odměnu za půjčení peněz
- povinnost dlužníka (vydlužitele) zaplatit věřiteli (zapůjčiteli) smluvené úroky vzniká ze závazku ve smlouvě

Příklad smluvního ujednání

III.

Úroky

- Zapůjčitel a vydlužitel se dohodli na úroku ze zápůjčky ve výši **3M PRIBOR + 2,5%p.a.**
- Vydlužitel se zavazuje zaplatit úrok uvedený v předchozím odstavci při splacení.

IV.

Úroky z prodlení

- Úvěrovaný se zavazuje zaplatit úvěrujícímu pro případ prodlení od prvního dne prodlení kromě úroků sjednaných v čl. III. této smlouvy ještě úroky z prodlení z dlužné částky ve výši 0,025% z dlužné částky za každý den prodlení.

Nemravné úroky

- Tj. proti dobrým mravům (v 580 NOZ)
- **hranice mravnosti úroku se pohybuje** okolo trojnásobku úrokové míry obvyklé u bank a stanovené s ohledem na nejvyšší úrokové sazby uplatňované bankami při poskytování úvěrů a půjček
- (rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ve věci spis. zn. 21 Cdo 1484/2004 a 33 Odo 236/2005).
- Cca 60% ročně, 5% měsíčně, 0,16% denně)
- Ohledně úroků z prodlení taktéž (viz. Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 523/07)

Smluvní pokuta

- Zajišťovací prvek u závazků (i nepeněžitých)
- Sankční prvek – paušalizovaná náhrada škody
- není třeba prokazovat jakékoliv zavinění
- Nemravná bývá smluvní pokuta vyšší než 0,5 % denně, avšak nelze tvrdit obecně

- Smluvní pokutu stanovenou pevnou částkou bude možné považovat za nepřiměřenou, pokud bude poměr mezi hodnotu zajištěné povinnosti a výší smluvní pokuty, kterou byste byli povinni zaplatit i za pouhé dva nebo tři dny prodlení, zjevně neférový.

Smluvní pokuta a náhrada škody

- Pokud není ve smlouvě uvedeno jinak je smluvní pokuta paušalizovanou náhradou škody, avšak je možno požadovat škodu i vedle smluvní pokuty

Výpočet úroků z prodlení

- Výše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů.
- Tj. pokud prodlení od 1.2.2019, bude výše úroků z prodlení kolik?

Ekonomie vymáhání závazků

- Vymáhání jistiny
- Další související plnění (smluvní pokuty)
- Příslušenství
 - Příslušenstvím pohledávky jsou úroky, úroky z prodlení a náklady spojené s jejím uplatněním (1.200 Kč)

Soudní poplatek dle Zákona č. 549/1991 Sb. (5% z jistiny)

Pokud vztah mezi podnikateli tak ještě třeba připočítat náklady spojené s uplatněním každé pohledávky 1200 Kč

Příslušenství a náklady (soudního) řízení

- Náklady řízení tvoří částka představující náklady k vymožení práva
 - Soudní poplatek
 - Náklady právního zastoupení (advokátní tarif – vyhláška 177/1996 Sb.)
 - Náklady jsou tvořeny skutečnými výdaji jako je cestovné, paušalizovanou odměnou závislou na předmětu sporu a paušalizovanými náklady za každý úkon advokáta

Návrh na úhradu nákladů řízení

Odměna je počítána z tarifní hodnoty 50.000,-Kč dle 9 odst. 4 písm. c) advokátního tarifu.

Soudní poplatek: 5.000 Kč

	Odměna	režijní paušál
• Převzetí právního zastoupení	3.100 Kč	300 Kč
• Vyjádření ve věci 2x	3.100 Kč	300 Kč
• Účast na jednání 2x	3.100 Kč	300 Kč
• 1.953,-Kč Náklady na cestu do Olomouce a zpět z Brna automobilem xxx		
• 1.353,-Kč (3 x 78 km za 3 cesty Brno – Vyškov při komb. Spotřebě 5,9l/100 km		
• 6 x 100,-Kč za promeškaný čas (Brno – Olomouc je 5 půlhodin na cestě.)		

Příklad

Smlouva o zápůjčce 10.000 Kč (soukr. osoby)

Splatnost 31.12.2017

Neuhrazeno nic

Předžalobní výzva zaslána

Podána žaloba 30.3.2019

Formuluj žalobní petit včetně úroků a nákladů

Žalobní petit

- Žalovanému se ukládá, aby do 3 dnů od právní moci rozsudku uhradil žalobci...
- 10.000 Kč
- + soudní poplatek (5%), minimálně 1.000 Kč, tj. 1000 Kč.
- Náklady řízení: 3 právní úkony (převzetí a příprava, předžalobní upomínka, žaloba) á 1500 Kč (7 bod 5. adv.tarifu) – tj. 4500 Kč plus 3x režijní paušál á 300 Kč (13/4 adv. tarifu) – tj. 900 Kč
- Úroky z prodlení: od 1.1.2018 (8,5% p.a., neboť 1.1.2018 byla repo sazba 0,50% plus 8%) – tj. 1057,26 Kč (454 dní, při úroku 2,32Kč/den)